

Dnr: Fö2025/00151

Försvarsdepartementet

Remissvar över betänkandet (SOU 2025:6), Plikten kallar

Bevakningsbranschen har tagit del av rubricerat betänkande och inkommer här med ett gemensamt remissyttrande. Bevakningsbranschen utgörs av parterna: Svenska Transportarbetareförbundet, Almega Säkerhetsföretagen samt Bevakningsbranschens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (BYA). Dessa parter företräder de 200 st. auktoriserade bevakningsföretag som omfattas av branschens kollektivavtal. Dessa företag har sammanlagt cirka 25.000 medarbetare som tillsammans utför cirka 99 procent av den bevakning i Sverige som sker yrkesmässigt för annans räkning.

Sammanfattning

- Bevakningsbranschen instämmer i utredningens förslag att civilplikt är nödvändig för att tillgodose behovet av personalförstärkningar inom det civila försvaret, särskilt inom bevakningsverksamhet och inom de övriga fyra prioriterade verksamhetsområden som utredningen har identifierat.
- Bevakningsbranschen avstyrker utredningens förslag om att Beredskapsregistrering bör göras bara i fråga om totalförsvarspliktiga i krigsorganisationen som har ingått avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap, då förslaget innebär att anställda eller uppdragstagare som med stöd av den allmänna tjänsteplikten ska kvarstanna på sin ordinarie arbetsplats inte längre skulle kunna beredskapsregistreras. Branschen är starkt kritisk till detta förslag, då en sådan ordning bedöms allvarligt försvåra planeringen och säkerställandet av skyddet för totalförsvarsviktig verksamhet.
- Med hänsyn till behovet av ett nationellt perspektiv föreslår Bevakningsbranschen att uppdraget att utreda förutsättningarna för implementeringen av civilplikt bör ges Polismyndigheten i samarbete med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), snarare än till Polismyndigheten i samarbete med länsstyrelserna såsom utredningen föreslår.
- Bevakningsbranschen har under beredningen av detta ärende identifierat behov av vissa författningsändringar och lämnar i detta yttrande förslag som bedöms underlätta implementeringen av civilplikt inom bevakningstjänst. Förslagen syftar också till att motverka de risker som det rådande säkerhetspolitiska läget medför och därigenom stärka samhällets förmåga att skydda verksamheter av betydelse för totalförsvaret.

Bevakningsbranschens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd

POSTADRESS
Box 1233, 164 28 Kista

BESÖKSADRESS
Borgarfjordsgatan 11-13

ORG.NR
802416-3183

 08-703 08 00

 kontakt@bya.se

 www.bya.se

1. Yttrande

Bevakningsbranschen har i dag cirka 25 000 anställda. En icke obetydlig andel av dessa är krigsplacerade inom Försvarsmakten och kommer därför inte att kunna tjänstgöra inom den civila bevakningsverksamheten vid höjd beredskap.

En kartläggning som genomförts av BYA, inom ramen för ett av branschens totalförsvarsprojekt, visar att det under höjd beredskap krävs minst 55 000 behöriga medarbetare inom bevakningsföretagen för att säkerställa skyddet av samhällsviktig verksamhet.

Det är därmed förutsebart att ett allvarligt underskott på bevakningspersonal kommer att uppstå vid höjd beredskap. Detta underskott riskerar att allvarligt försämra bevakningsföretagens förmåga att fullgöra sina uppdrag, vilket kan få negativa konsekvenser för skyddet av samhällsviktig verksamhet.

Mot denna bakgrund välkomnar branschen utredningens förslag och instämmer i bedömningen att civilplikt är en nödvändig åtgärd för att säkerställa tillgången till tillräckliga personalresurser inom det civila försvaret.

Branschen instämmer särskilt i utredningens slutsats att civilplikt bör införas för att möjliggöra personalförstärkningar inom bevakningsverksamhet. En sådan ordning bedöms vara en avgörande förutsättning för att, vid höjd beredskap, kunna upprätthålla nödvändig bevakning av skyddsobjekt samt skydda annan samhällsviktig verksamhet som är av betydelse för totalförsvaret.

Med undantag för vad som anges under punkt 2 i detta yttrande så instämmer bevakningsbranschen utredningens samtliga förslag.

I punkt 3 uppmärksammar branschen de behov av författningsändringar som har identifierats i syfte att möjliggöra implementeringen av civilplikt inom bevakningstjänst samt för att stärka förmågan att skydda verksamhet av betydelse för totalförsvaret.

2. Bevakningsbranschen avstyrker följande delar i utredningen

- 2.1 Utredningen lämnar på (s. 54) ett förslag till ny bestämmelse i 6 kap. 2 §, punkt 4 i lag (1994:1809) om totalförsvarsplikt. Förslaget innebär att allmän tjänsteplikt ska kunna fullgöras genom att den som är totalförsvarspliktig ”i övrigt tjänstgör inom totalförsvaret enligt avtal som ska fullgöras vid höjd beredskap”.

Bevakningsbranschen avstyrker förslaget att införa den ovan nämnda punkten 4. Skälet är att bestämmelsen riskerar att möjliggöra för andra bemanningsansvariga aktörer att ingå avtal om tjänstgöring under höjd beredskap. Ett sådant förfarande medför en påtaglig risk för att anställda eller uppdragstagare som ingår i en arbetsgivares krigsorganisation kan beredskapsregistreras av en annan aktör, utan att den ordinarie arbetsgivaren informeras eller ges möjlighet till dialog med den verksamhet som tagit medarbetaren i anspråk.

Bevakningsbranschen avstyrker utredningens förslag i avsnitt 19.3.1 där det anges att: ”Beredskapsregistrering bör göras bara i fråga om totalförsvarspliktiga i krigsorganisationen som har ingått avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap, dvs. de som tillförs krigsorganisationen utifrån. Bemanningsansvariga i det civila försvaret bör därför inte låta beredskapsregistrera sin anställda personal hos Pliktverket.”

Bevakningsbranschen vill uppmärksamma att det i dag är vanligt förekommande att frivilliga försvarsorganisationer ingår avtal med anställda väktare och ordningsvakter i bevakningsföretag, och därefter ger dem en kortare vidareutbildning till skyddsvakt. Efter genomförd utbildning beredskapsregistreras individen som skyddsvakt hos en myndighet, vilket sker med stöd av 6 kap. 2 § punkt 2 i lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

Branschen anser att de frivilliga försvarsorganisationerna historiskt har spelat en viktig roll inom totalförsvaret. Det är dock av stor vikt att deras uppdrag i huvudsak inriktas på att genomföra grundutbildning av nya individer, snarare än att rekrytera redan anställd personal från bevakningsföretagen. Förekomsten av att frivilliga försvarsorganisationer vidareutbildar anställda i bevakningsföretag medför en oönskad konkurrens om befintlig personalresurs. Detta försvagar i nuläget bevakningsföretagens operativa förmåga att fullgöra sina uppgifter vid höjd beredskap.

Mot bakgrund av vad som anförs ovan avstyrker bevakningsbranschen utredningens förslag att bemanningsansvariga inom det civila försvaret inte ska kunna beredskapsregistrera sina anställda samtidigt som utredningen föreslår att möjligheten till beredskapsregistrering genom avtalstjänstgöring ska utökas.

Bevakningsbranschen bedömer att utredningens förslag, i denna del, riskerar att medföra allvarliga konsekvenser eftersom den föreslagna ordningen saknar både en samlad prioritering av var personalresurserna gör störst nytta för totalförsvaret och en tillräcklig samordning mellan berörda aktörer. Branschen anser att det är absolut nödvändigt att möjligheten att beredskapsregistrera anställd bevakningspersonal, utifrån totalförsvarets behov, bibehålls. Om så inte sker riskerar förslaget att allvarligt försämra det civila försvarets beredskap.

- 2.2 Bevakningsbranschen avstyrker mot bakgrund av vad som anförts under punkt 2.1 i detta yttrande utredningens författningsförslag (s. 55) med förslag till ny bestämmelse i 6 kap. 5 a § i lag (1994:1809) om totalförsvarspflicht.

Förslaget innebär att endast personer som tillförs en bemanningsansvarig från en extern part skulle kunna beredskapsregistreras. Konsekvensen av utredningens förslag är att möjligheten att beredskapsregistrera en bemanningsansvarigs egna anställda, med stöd av den allmänna tjänsteplikten, upphör. Branschen är starkt kritisk till detta förslag, då en sådan ordning bedöms allvarligt försvåra planeringen och säkerställandet av skyddet för totalförsvarsviktig verksamhet.

Bevakningsbranschen anser att det är av vikt att det även fortsättningsvis ska finnas ett författningsstöd som medger att bemanningsansvariga får beredskapsregistrera anställda och uppdragstagare som ska kvarstanna på arbetsplatsen vid höjd beredskap.

Behovet av fortsatt rätt att beredskapsregistrera grundas på att det inom bevakningsverksamhet är vanligt förekommande att avtalsparter, uttryckligen avtalar bort "force majeure klausuler" i avtal som avser bevakning av samhällsviktig verksamhet under höjd beredskap. Följaktligen finns en betydande risk att bevakningsföretag, utan en säkerställd personalförsörjning som beredskapsregistrering i väsentlig grad bidrar till, tvingas avstå från att ingå avtal som omfattar åtaganden under höjd beredskap.

Ytterligare en nackdel med att inte registrera anställda som ska tjänstgöra med stöd av den allmänna tjänsteplikten, är utöver vad som ovan anförts att osäkerhet riskerar att uppstå kring var en individ ska inställa sig vid höjd beredskap, en osäkerhet som särskilt kan förutses uppstå hos anställda som har flera arbetsgivare.

Eftersom det är vanligt att anställda inom bevakningsföretag har flera arbetsgivare anser branschen att möjligheten till beredskapsregistrering av anställda är av stor betydelse. En sådan möjlighet är avgörande för att bevakningsföretagen ska kunna planera sina krigsorganisationer och utgör en nödvändig förutsättning för samordning och dialog med andra bemanningsansvariga. Detta krävs för att kunna avgöra inom vilken del av totalförsvaret en individs kompetens bäst kommer till nytta.

I denna för totalförsvaret viktiga fråga ställer sig Bevakningsbranschen också bakom det särskilda yttrande som experten Karin Brunn Lundgren lämnat (s. 829), samt delar experten Jan Rubinstein-Ogilvies bedömning (s. 836) att utredningens föreslagna modell saknar ett systemperspektiv och kan komma att påverka det civila försvarets beredskap negativt genom att minska förberedelserna och lägga till moment vid aktivering av tjänsteplikten. Det är allvarligt i det säkerhetspolitiska läge som råder.

Sammanfattningsvis anser bevakningsbranschen är det av synnerlig vikt att anställda och uppdragstagare som förväntas tjänstgöra inom en arbetsgivares verksamhet under höjd beredskap även fortsättningsvis ska kunna beredskapsregistreras.

- 2.3 Bevakningsbranschen avstyrker utredningens förslag i avsnitt 17.3.2 gällande att Polismyndigheten ska samarbeta med Länsstyrelserna för att utreda implementeringen av civilplikt.

Med hänsyn till vikten av ett nationellt helhetsperspektiv föreslår Bevakningsbranschen i stället att Polismyndigheten, i samarbete med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för implementeringen av civilplikt.

För att säkerställa ett tillräckligt och ändamålsenligt beslutsunderlag krävs, utöver utredningens befintliga förslag, att Polismyndigheten inom ramen för utredningen genomför samråd med berörda arbetsmarknadsparter och branschorganisationer. Ett sådant samråd är nödvändigt för att belysa de praktiska förutsättningarna och för att säkerställa att utredningens förslag är realistiska och möjliga att genomföra.

3. Behov av författningsförändringar

3.1 Terminologi och beredskapsfinansiering

I avsnitt 1.4 föreslår utredningen en ändring i 3 kap. 15 § lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt. Enligt förslaget ska bemanningsansvariga utgöras av "statliga myndigheter" som regeringen bestämmer. Vidare föreslås att "en statlig myndighet får göra framställning om krigsplacering även i krigsorganisationen hos en enskild".

Bevakningsbranschen vill här uppmärksamma att termen "statlig myndighet" i detta sammanhang avviker från den terminologi som används i annan relevant lagstiftning. Exempelvis används i lag (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen, begreppet "Totalförsvarsmyndighet".

Ovan nämnda författning reglerar bland annat vilka myndigheter som har rätt att meddela förelägganden till enskilda samt möjligheten för enskilda att få ersättning för betydande kostnader som uppstår vid medverkan i totalförsvarsplaneringen.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår bevakningsbranschen att begreppen "statliga myndigheter som regeringen bestämmer" och "statlig myndighet" i den föreslagna lydelsen av 3 kap. 15 § totalförsvarspliktslagen bör ersättas eller uttryckligen likställas med termen "Totalförsvarsmyndighet", i enlighet med den uppräkningslista som återfinns i 1 § förordningen (1982:1005) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen.

3.2 Effektiv säkerhetsprövning genom bättre samordning och metodik

I avsnitt 25.3.8 konstaterar utredningen att grundutbildning inom civilplikten i vissa fall kan utgöra säkerhetskänslig verksamhet, eftersom den som deltar i utbildningen kan få tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Utredningen slår också fast att det är utbildningsanordnarens ansvar att säkerställa att relevanta befattningar inom grundutbildningen placeras i säkerhetsklass samt att säkerhetsprövning genomförs i enlighet med säkerhetsskyddslagen, när så krävs.

Vidare beskriver utredningen att det är först inför att civilplikt ska fullgöras genom beredskapstjänstgöring eller krigstjänstgöring i säkerhetskänslig verksamhet som säkerhetsprövning får göras. Det är den som bedriver verksamheten som ska se till att befattningen placeras i säkerhetsklass och att säkerhetsprövning görs när det behövs enligt säkerhetsskyddslagen.

Bevakningsbranschen vill i det avseendet betona att det finns en uppenbar risk för att det stora antalet säkerhetsprövningar som kommer behöva genomföras inte kommer att kunna genomföras under sådana omständigheter som föranleder ett beslut om att införa beredskapstjänstgöring eller krigstjänstgöring för civilpliktiga.

Det ska därtill särskilt uppmärksammas att det är vanligt att personal inom bevakningsverksamhet ofta tjänstgör hos flera olika kunder och därigenom tvingas genomgå upprepade och i huvudsak identiska säkerhetsprövningar enligt säkerhetsskyddslagen hos flera olika verksamhetsutövare. Utöver den säkerhetsprövning som krävs enligt säkerhetsskyddslagen måste en person som exempelvis ska fullgöra beredskapstjänstgöring eller krigstjänstgöring som skyddsvakt även genomgå prövning av länsstyrelsen för att godkännas för anställning i ett auktoriserat bevakningsföretag. Därtill krävs en separat prövning enligt skyddslagen för att personen ska godkännas som skyddsvakt. I båda dessa prövningar genomförs registerkontroller av samma slag som utredningen beskriver i avsnitt 2.5.4.

Den bristande samordningen mellan regelverken och att säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen utförs av varje enskild verksamhetsutövare medför att bevakningspersonal ofta genomgår flera upprepade och i stort sett identiska säkerhetsprövningar. Detta leder till en onödig belastning på de prövande myndigheterna, längre handläggningstider och ett ökat intrång i den enskildes personliga integritet.

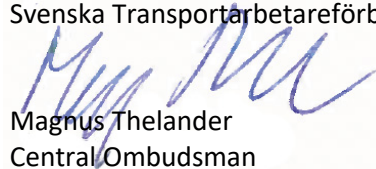
Mot bakgrund av det ovan anförda bedömer Bevakningsbranschen att det föreligger en betydande risk för att det svenska systemet för säkerhetsprövning och särskilt säkerhetsprövning av bevakningspersonal som regleras i flera författningar kommer att överbelastas vid ett införande av höjd beredskap, eller i en situation där ett stort antal civilpliktiga av annan anledning kallas in för att fullgöra beredskapstjänstgöring inom säkerhetskänslig verksamhet.

Bevakningsbranschen bedömer att det finns ett tydligt behov av att effektivisera det svenska systemet för säkerhetsprövningar, bland annat i syfte att minska de flaskhalseffekter som uppstår när en och samma individ måste genomgå flera, i praktiken identiska, säkerhetsprövningar inom en begränsad tidsperiod.

Sammanfattningsvis och med beaktande av att Sverige nyligen erhållit medlemskap i Nato, föreslår Bevakningsbranschen att Regeringen initierar en utredning av huruvida ett klareringssystem för säkerhetsprövning, liknande det som tillämpas i flera Nato-länder (exempelvis Norge), skulle kunna införas och fungera i en svensk kontext.

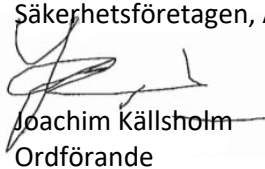
Stockholm 2025-05-05

Svenska Transportarbetareförbundet

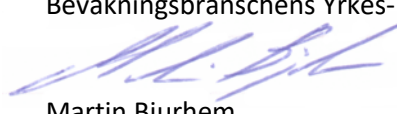
Magnus Thelander
Central Ombudsman

Säkerhetsföretagen, Almega

Joachim Källsholm
Ordförande

Bevakningsbranschens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd

Martin Bjurhem
Vd